

Mezei Évidé - a körös emlékeztető

*Tisztelettel és barátsággal
Salló György*

2005/2

HONISMERET

A HONISMERETI SZÖVETSÉG FOLYÓIRATA

XXXIII. ÉVFOLYAM

Hársfalvi Péter emléke

Emlékezés nélkül az ember a pillanat lényé volna, kihullnának életünkől a múlt szereplői, elhagynának élményeink, elvesztenénk vágyaink mértékét, nem volna mit folytatni, nem lennének ünnepeink. Az ember azonban tudattal rendelkező, élő és érző lény, aki nemcsak azt ismeri, hogy itt és most, hanem a kiterjedt térben és időben is tájékozódik, a múlt emlékszálaival kötődik elődeihez és társaihoz, megidézi azt, amiből már történelem lett. A temetés számára így nemcsak a végleges búcsúzást és elválást jelenti, hanem valami olyan új viszonyt a kezdetét, amelytől szerettünk egy befejezett életet állandó jelenléttel cserél fel. Az emberi szeretetnek és nagybecsülésnek ez az örökre összekötő szála hozott most bennünket Hársfalvi Péter sírjához, hogy halálának 20. évfordulóján tisztelegjünk emléke előtt.

Húsz éve, hogy gyászkeretbe került egy név, két dátum (1928. IX. 26 – 1985. I. 6.) közé egy élet. *Hársfalvi Péter*, a Nyíregyházi Főiskola egyik jogelődjének, a Bessenyei György Tanárképző Főiskolának a főigazgató-helyettese, Történelem Tanszékének vezetője, a Szabolcs-szatmári Szemle felelős szerkesztője, a Debreceni Akadémiai Bizottság elnökségének tagja, Nyíregyháza Város Tanácsa szűkebb vezető testületének, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat megyei szervezetének és különböző társadalmi szervezeteknek a vezetőségi tagja itt hagyott bennünket, elfutott a csillagokhoz. Váratlan halálával a szívünkre szakadt dermesztő tél fagya máig is alig engedett fel. Így érezzük, mert ugyan húsz év elmúlt már azóta, de hiányérzetünk változatlanul megmaradt. Nem tudtuk a természet rendje szerint valódnak elfogadni, hogy amikor tehetsége a legszebben fénylett, akkor aludt ki. Még csak 57. évét járta, amikor kénytelen volt meghajolni a korán jött kaszás végzet előtt. A mindenben sikeres ember csak azzal a vérröggel nem tudott megbirkózni. Megsarcolt életkor jutott tehát neki, pedig milyen szívének tetszően idézte Szenci Molnár Albertnek a 90. zsolnára költözött szavait:

*A mi napink, miket nekünk engedtek,
Mintegy hetven esztendei idő,
Hogyha több, tehát nyolcvan esztendő...*

Történhetett volna minden a zsolnár sorai szerint, hiszen ereje teljében volt, célokkal, tervekkel járt-kelt, nem csupán nevében viselte a kö jelentette szilárdságot, tartósságot. Ezeket az életésélyeket utólag is igazolni látszanak a statisztikai adatok. Gondoljunk csak a londoni *Financial Times*-ban a közelmúltban megjelent elemzés szerzőjére, aki a XX. század legnagyobb történelmi eseményének nem a világháborúkat, hanem a várható életkor hihetetlen méretű kitolódását tartja. A valóságban, a konkrét esetben, Hársfalvi Péterrel mégsem ez történt. Úgy látszik, hogy szabolcsi szűkebb hazánkban nem csupán az az egy fillér hiányzott, itt a hosszú élet sem volt igazán otthonos. Elmaradt tehát életének legfőbb jutalma: nem kapott éveket, félálván hagyta Korányi utcai lakását, hogy azt csillagközi égi-szép otthonra cserélje fel. Húsz éve alszik úgy, hogy – Vörösmartyval szólva – nincsenek álmai. Húsz éve, hogy létalbumába nem került új fénykép, hogy nem munkálja arcát az idő, nem halljuk életfája susogását. Családjá, a főiskola és Nyíregyháza halottjaként elment, mielőtt megtapasztalhatta volna, hogyan lehet az unokát szeretni.

Az emlékek útja hozott most bennünket a főiskoláról, a megyei levéltárból, könyvtárból, múzeumból, a Szabolcs-szatmár-beregi Szemléből, a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Honismereti Egyesülettől, a Nyíri Honvéd Egyesülettől és máshonnan a húsz éves sírhoz. A sír azonban – mint tudjuk – nem csak por és hamu, hanem gazdagító örökség is, amelynek mint átszálló hagyatékunk mindnyájan részesei vagyunk. Amikor tehát visszanezünk az időben, az emlékek Hársfalvi Péter életét, munkásságát jelenítik meg, értékekhez vezetnek. Bár ez az életpálya rövid volt, mégis szép és nagy ívű: Ófehértó, Nyíregyháza, Debrecen, Budapest, majd ismét Nyíregyháza voltak az állomásai. Az alkalom azonban nem teszi lehetővé, hogy életútját végigjárjuk, helyette egyéniségénél, szellemiségénél időzzünk egy kicsit.

Hársfalvi Péter sokoldalú és nagy műveltséggel rendelkező történész, tanár, közéleti ember volt, jó barát, gondos családapa, aki felsorolt tisztségeinél is szélesebb körben hasznosította felkészültségét, tehetségét. Megnyerő, színes, közvetlen, vidám, jó humorú, eszmecserére mindig kész egyéniségnek, keilmes és szellemes társalgónak ismerték, aki életet, hangulatot tudott maga körül teremteni. Racionális volt, hitt az értelem, a művészet és az igazság erejé-

ben. Nem az elérhetőség vagy megvalósíthatóság hitével, de foglalkoztatták a magaszos eszmék. Azt vallotta, hogy ezek termékenyítik a gondolkodást, segítik a megújulást, közelebb visznek az igazsághoz. A friss gondolatokra, az újra, a szellemi pezsgésre való fogékonyság jellemezte. A becsület szabályait soha fel nem függesztette. Nem másokat akart megelőzni, hanem mindig maga kívánt több lenni. A minőség volt számára a legfőbb mutató.

Meghatározó személyisége volt a történelem szakos főiskolai tanárképzésnek. Amikor gondolatban összerakjuk az igazi tanár képzeleti alakját, akkor ő áll előttünk. A tudást olyan természetes módon, élményszerűen adta át hallgatóinak, mintha mozivászonra vetítette volna a múltat. Töltögette az agyukat és a szíveket egyaránt. Azon kívül: nemcsak ismereteket közvetített, szemléletet formált, hanem útmutatást is adott. Hallgatói úgy érezték, hogy azért segíti őket szívesen, mert minél több ötletet kaptak tőle, annál több maradt neki. Nem is vonhatták ki magukat hatása alól. Megtanulták tőle továbbá, hogy a történelmet lehet másként látni, értelmezni, de hamisítani tilos. A tanárok tanára egyébként nem a tételt kiválóan felmondó hallgatót kedvelte, hanem az intelligens, a vitára, kritikus gondolkodásra, önálló ítéletalkotásra vállalkozót.

Hársfalvi Péter kiválóan képzett történész volt, kandidátusi fokozattal. Szakmáját a történetírás országos színvonalán, tudományos alázattal, elhivatottsággal művelte, és e tevékenységét ma is nagyra tartja az értő közvélemény. Megkerülhetetlen tanulmányaira, szintéziseire rendszeresen hivatkoznak. A forrásokra alapozott tartalom mellett írásainak nemesen stílusos szövegezése, mesteri szerkezete ugyancsak példaként szolgálhat nemzedékünknek.

Hársfalvi Péter történész volt, de foglalkoztatta a jelen, és érdekelte a jövő, valamint nagy sorskérdésnek alakulása. Mivel hitt a tudás valóságalkító erejében, ezért azt cselekvést szolgáló eszköznél is tekintette. Akarta tehát, hogy gondolatai nagyobb, szélesebb közösségekhez jussanak el. E kisebb és nagyobb közösségekért érzett felelőssége is motiválta abban, hogy közéleti szereplést vállaljon. Így a közéletiség számára klasszikus értelemben vett életprogramot és magatartást jelentett. Különösen a tudományos ismeretterjesztésnek és a honismereti munkának volt fáradhatatlan aktivistája. Vezetőként természetesen nem függetleníthette magát teljesen a politika rideg valóságától, de ő elsősorban ügyet és embereket szolgált, a több demokráciáért, szabadságért, a tisztább közéletért vállalt nyilvánosságát.

Sokat gondoltunk rá, hogy milyen izgalmas lenne az általa elképzelt jövőről és a megvalósult jelenről eszmecserét folytatni. Bizonyára természetével találkozna Európa-házunk berendezése, tudna lelkesedni érte. Megelégedéssel töltenék el a kitágult lehetőségek és a csúcstechnika közelségéből adódó változások. Azt viszont csak sejtjük, hogy gondolkodóként mit válszolna közéletünkkel kapcsolatos kérdéseinkre: Helyes-e a piaci szempontoknak a szellemi életbe való behatolása? Miért itatja át nagy nemzeti kérdéseinket annyira a pártpolitika? Miért terjed a közélet egyáltalán nem illedelmes stílusa és a tolerancia hiánya? Mikor váltja már fel a megegyezés és a felemelés a legyőztes divatját? Mikor foglalja vissza az álviták helyét a józan véleménycsere? Szükséges-e, hogy valóságshow-k homályosítsák el a valóságot, szorítsák háttérbe az értelemet?

A kérdések azt jelzik, hogy napjainkban nem könnyű sem az örömeiket, sem a gondokat megosztani. Elmondanánk, milyen jó érzéssel tölt el a város csinosodása, gyarapodása, a Nyíregyházi Főiskola bővülése, szépülése, de még teljesebb lett volna e fejlődés, ha nem csak a Duna jobb partján létesültek volna új egyetemi városok. Az is igaz, hogy minden eddiginél nehezebb tanárnak lenni, az értelmiségi pályára fölkészíteni, az oktatás minőségi színvonalát megtartani.

Egyszerre vannak tehát örömeink és gondjaink, amelyeket szívesen osztanánk meg Hársfalvi Péterrel, akit már csak idézhetünk és követhetünk. Sírjánál való jelenlétünkkel azonban tanúsítjuk, hogy nem adtuk át őt a feledésnek. Ugyan hiányoljuk, hogy nincs közöttünk, de köszönjük azt a leltározatlan örökséget, amellyel mégis van nekünk, s amely mögött mégis ő van, az ember, a barát, az alkotó, akit a város nyíregyházivá szeretett, akit annyian becsülnék és tisztelnek, akinek maradandó emlékét nem fűdheti a sír, mert – Horatius gondolatával – az átnő az időn. Nem fogynak el olvasói, akik mindig megtalálják a hozzá vezető ösvényt. Mindnyájunké ő, akik szeretik a történelmet, elfogadják a történelem tanító-mesteri szerepét. Sírjának van gondozója, álmának őrzője, szellemi alkotásainak pedig lesznek ápolói. Kapja meg hát koszorúit, égjen neki a megemlékezés gyertyája.

Dr. Sallai József